

4. Зеер Э.Ф. Психология профессиональных деструкций / Э.Ф. Зеер. Э.Э. Сыманюк. – Екатеринбург: Деловая кн., 2005. – 240 с.
5. Зеленков П.Г. Правовое сознание в процессах социализации и десоциализации личности / П.Г. Зеленков // Известия Российского ГПУ им. А.И. Герцена. – 2006. – № 23 (Т. 5). – С. 37-42.
6. Лысак И.В. Механизмы и последствия деструктивной деятельности человека / И.В. Лысак. – Ростов н/Д, 2006. – 80 с.
7. Неведова А.В. Психология девиантного поведения: курс лекций / А.В. Неведова. – Владимир: Изд-во ВлГУ, 2015. – 76 с.
8. Островська-Бугайчук І.М. Причини формування девіантної поведінки підлітків / І.М. Островська-Бугайчук // Вісник Житомирського державного університету. – 2015. – Вип. 2. – С. 48-52.
9. Первова И.Л. Асоциальное поведение несовершеннолетних: социально-типологический анализ: дис. ... д-ра социол. наук: 22.00.04 / И.Л. Первова. – СПб., 2000. – 340 с.
10. Раттер М. Помощь трудным детям / М. Раттер. – М.: Эксмо-Пресс, 1999. – 432 с.

REFERENCES

1. Azarova L.A. Psihologija deviantnogo povedenija: ucheb.-metod. kompleks / L.A. Azarova, V.A. Sjatkovskij. – Minsk: GIUST BGU, 2009. – 164 s.
2. Volkov E.N. Kriterii, priznaki, opredelenija i klassifikacii vredjashhego psihologicheskogo vozdejstvija: psihologicheskoe travmirovanie, psihologicheskaja agressija i psihologicheskoe nasilie / E.N. Volkov // Zhurnal prakticheskogo psihologa. – 2002. – № 3. – S. 19-34.
3. Vorobjova I.V. Psihologichni aspekti desocializacii osobistosti v pidlitkovomu vici / I.V. Vorobjova, S.O. Larionov // Pravo i Bezpeka. – 2016. – № 3. – S. 125-129.
4. Zeer Je.F. Psihologija professional'nyh destrucij / Je.F. Zeer. Je.Je. Symanjuk. – Ekaterinburg: Delovaja kn., 2005. – 240s.
5. Zelenkov P.G. Pravovoe soznanie v processah socializacii i desocializacii lichnosti / P.G. Zelenkov // Izvestija Rossijskogo GPU im. A.I. Gercena. – 2006. – № 23 (Т. 5). – S. 37-42.
6. Lysak I.V. Mehanizmy i posledstvija destruktivnoj dejatel'nosti cheloveka / I.V. Lysak. – Rostov n/D, 2006. – 80 s.
7. Nefedova A.V. Psihologija deviantnogo povedenija: kurs lekcij / A.V. Nefedova. – Vladimir: Izd-vo VIGU, 2015. – 76 s.
8. Ostrovs'ka-Bugajchuk I.M. Prichini formuvannja deviantnoї povedinki pidlitkiv / I.M. Ostrovs'ka-Bugajchuk // Visnik Zhitomir's'kogo derzhavnogo universitetu. – 2015. – Vip. 2. – S. 48-52.
9. Pervova I.L. Asocial'noe povedenie nesovershennoletnih: social'no-tipologicheskij analiz: dis. ... d-ra sociol. nauk: 22.00.04 / I.L. Pervova. – SPb., 2000. – 340 s.
10. Ratter M. Pomoshh' trudnym detjam / M. Ratter. – M.: Jeksno-Press, 1999. – 432 s.

В.Р. ПАВЕЛКИВ. ФОРМИРОВАНИЕ ДЕСТРУКТИВНОГО ПОВЕДЕНИЯ ПОДРОСТКОВ КАК СЛЕДСТВИЕ ДЕСОЦИАЛИЗАЦИИ

Раскрыта сущность и взаимосвязь механизмов формирования деструктивных форм реагирования личности и их проявления в социальном взаимодействии. Осуществлено научно-теоретический обзор отечественных и зарубежных исследований, посвященных проблеме деструктивного поведения в системе социальных взаимоотношений как следствие деформированной социализации личности. Рассмотрены социально-психологические особенности десоциализации личности как одной из движущих сил формирования личностных деструкций.

Ключевые слова: девиации, социализация личности, социальное взаимодействие, личностная деструкция, деформирована социализация, деструктивное поведение.

V.R. PAVELKIV. THE FORMATION OF DESTRUCTIVE TEENAGERS' BEHAVIOR AS A RESULT OF DESOCIALIZATION

The nature and interconnection between the mechanisms of destructive forms of personal reaction formation and their displays in social interaction are exposed. The scientific and theoretical survey of native and foreign researches that are devoted to the problem of destructive behavior in the system of social relations as a result of deformed socialization of a personality is done. Social and psychological peculiarities of desocialization of a personality as one of the motive power of a personal destructions' formations is examined.

Key words: deviations, socialization of the personality, social interaction, personal destruction, deformed socialization, destructive behavior.

Рекомендовано до друку.

Д-р. психол. наук, проф. В.М. Ямницький.

Одержано редакцією 05.05.2017 р.

УДК: 376: 786: 37. 013. 43 – 051

Ю.Л. БРИНДІКОВ

РЕАБІЛІТАЦІЯ ЯК СФЕРА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

У статті зосереджено увагу на доцільності професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до реабілітаційної діяльності під час навчання у вищих навчальних закладах. Встановлено, що реабілітація займає вагомю позицію серед спектру професійної діяльності майбутніх соціальних працівників. Проаналізовано сутність реабілітаційної діяльності та визначено найбільш вразливі категорії клієнтів, які потребують професійної реабілітації кваліфікованих фахівців у спеціальних реабілітаційних центрах. Обґрунтовано основоположні принципи та підходи, на яких повинна базуватися реабілітація.

© Ю.Л. Бриндіков, 2017

Ключові слова: реабілітація, професійна підготовка, майбутні соціальні працівники, принципи та підходи реабілітації, клієнти.

На сьогоднішній день одним із центральних завдань вищих навчальних закладів є формування особистості професіонала, який ще під час навчання отримав увесь арсенал теоретичних знань та практичних умінь і навичок, які допоможуть йому досягнути соціально-обумовлених професійних результатів. Нашій країні потрібні соціальні фахівці, які уміють ефективно виконувати увесь спектр своїх професійних обов'язків. У зазначеному контексті повністю поділяємо думку Л. Міщик [5] стосовно того, що професіоналом можна вважати такого фахівця, який відповідає професійним вимогам, нормам, стандартам, еталонам професії, усвідомлює її значимість у суспільстві та свідомо налаштований на професію, володіє особистісними та професійними якостями; досягає бажаних для суспільства результатів із соціальної допомоги, адаптації та реабілітації; використовує сучасні, ефективні методи, прийоми, технології з метою надання соціальних послуг; проявляє соціальну активність у професійній діяльності.

Основними системотвірними елементами професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери у ВНЗ, на думку В. Полішук [7], мають бути: потреби українського суспільства; мета, зміст та інноваційні технології соціальної та соціально-педагогічної діяльності; вимоги, які ставлять самі клієнти; необхідність у формуванні у фахівців високого рівня професійної компетентності до реалізації професійної діяльності, а також професійно-обумовлених особистісних якостей. Формування професійної компетентності фахівців соціальної сфери нині набуває вагомого значення через зростаючий рівень запитів, які ставлять клієнти. Очевидним є той факт, що з кожним десятиліттям потреби суспільства до майбутніх фахівців соціальної сфери – змінюються, зростає кількість професійних функцій, які мають навчитися реалізовувати студенти психолого-педагогічних факультетів, істотно збільшується рольовий спектр їхніх професійних обов'язків.

Сучасний стан українського суспільства пов'язаний з комплексом різноманітних факторів економічного, політичного, демографічного і духовного характеру, що негативно впливають на людей. Як наслідок, доволі часто пересічні громадяни не можуть самотужки впоратися із тими проблемами, у яких вони з об'єктивних та суб'єктивних причин опиняються. У підсумку – потрібна кваліфікована реабілітаційна діяльність висококваліфікованого фахівця, що здійснюється у спеціальних реабілітаційних центрах.

Відзначимо, що у нормативних документах, які висвітлюють зміст професійної діяльності соціального фахівця, описані завдання, функції, загальні вимоги до теоретичних знань, особистісних якостей і практичних умінь та навичок. Так, до основного переліку професійних функцій відносять: профілактику, адаптацію, реабілітацію, корекцію тощо та ін. Зокрема, аналізуючи наукові публікації провідних фахівців у соціальній педагогіці (О. Безпалько, А. Капська, Л. Міщик, В. Полішук, І. Трубавіної С. Харченко та ін.) та соціальній роботі (В. Бочарова, І. Зверева, І. Козубовська, Г. Лактіонова та ін.) було встановлено, що серед спектру професійних функцій майбутнього фахівця соціальної сфери реабілітація посідає доволі значні позиції.

На основі аналізу наукових джерел можемо констатувати той факт, що вченими не повною мірою вивчені питання, пов'язані із практичними механізмами формування готовності майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи у реабілітаційних центрах. З огляду на зазначене, потребують більш ґрунтовного дослідження процеси педагогічного моделювання реабілітаційної діяльності у цілому.

Мета статті – проаналізувати сутність реабілітації, з'ясувати місце соціальної реабілітації у професійній діяльності фахівців соціальної сфери.

Сучасна економічна та політична ситуація в Україні призвели до суттєвого зниження життєвого рівня переважної більшості населення, спричинили зростання безробіття і неповної зайнятості, а відповідно призвели до поглиблення поляризації суспільства за життєвим рівнем, ослаблення виховної ролі сім'ї, загострення проблеми дитячої безпритульності та бездоглядності. Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що у нашій країні лише починає формуватися система соціальних структур, які займаються реабілітаційною діяльністю. На порядок денний постало й питання професійної підготовки кадрів до реабілітаційної діяльності.

У процесі дослідження встановлено, що реабілітація у Енциклопедії для фахівців соціальної сфери під редакцією І. Зверевої трактується як «комплекс медичних, психологічних, педагогічних, професійних, юридичних заходів, спрямованих на відновлення чи компенсацію порушених або втрачених індивідом суспільних зв'язків і відносин внаслідок змін стану здоров'я, соціального статусу, втрати близьких людей, навичок навчальної діяльності, соціальної дезадаптації та ін., які супроводжуються стійкими розладами функцій організму» [1, 168].

Поділяємо позицію В. Шпак [13] стосовно того, що реабілітація передбачає встановлення довірливих взаємин, створення ситуації успіху, формування позитивної самооцінки, мотивації досягнення, надання індивідуальної допомоги, розвиток моральних уявлень, вироблення адекватних навичок поведінки і спілкування, підвищення рівня саморегуляції. Як доводить З. Шевців «для відновлення особистісних ресурсів клієнта або їх компенсацію застосовується інтегральна технологія – реабілітація» [12, 77].

У найбільш загальному трактуванні, реабілітація охоплює динамічну систему взаємопов'язаних медичних, психологічних і соціальних складових, які спрямовані не лише на відновлення та збереження здоров'я та соціального статусу особистості в соціумі. Реабілітацію розглядаємо у якості окремого виду соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, соціальних служб, об'єднань громадян та інших соціальних інститутів, яка безпосередньо спрямована на здійснення організаційних, економічних, правових, культурних, освітніх, лікувальних, оздоровчих та інших соціальних заходів щодо відновлення фізичного стану, честі, гідності, прав і свобод певних категорій населення.

Як доводить С. Харченко, «у структурі організації реабілітаційної діяльності вирізняють два аспекти: підготовчий і організаційний. Підготовчий аспект включає діяльність, пов'язану з проектуванням, плануванням процесу реабілітації, визначенням його змісту, цілей і завдань; умов, змісту та форм проведення корекційних і розвивальних занять. Організаційний аспект полягає в реалізації на практиці мети й завдань реабілітації» [10, 262].

Встановлено, що інституційно реабілітація здійснюється в різноманітних соціально-медичних закладах, а саме: кризових центрах, центрах ранньої соціальної реабілітації, центрах соціально-психологічної реабілітації; спеціалізованих реабілітаційних центрах; військових госпіталях, притулках, лікувальних і спеціалізованих закладах. Реабілітація є наступним етапом після адаптації й виступає активізуючим чинником у відновленні особистості в соціальному середовищі. Тобто, можемо констатувати, що реабілітація є доволі складним та довготривалим процесом, який має здійснюватися мультидисциплінарною командою фахівців під керівництвом соціального працівника.

Загалом науковці стверджують, що кінцевою *метою* реабілітаційної діяльності є досягнення максимальної інтеграції усіх клієнтів у соціум.

Як доводить А. Капська, під час реалізації соціально-педагогічної реабілітації фахівець повинен враховувати різні *аспекти*:

- загальний потенціал соціуму (держава, громадськість, соціальні інститути);
- сферу потенційної реабілітації (розкриття реабілітаційного потенціалу);
- специфічну професійну діяльність;
- зовнішні умови (виховний, соціально-педагогічний потенціал освітніх інститутів) [9, 180-181].

Доволі вагомим аспектом для якісної організації та компетентного проведення реабілітації є дотримання загальних принципів, на яких вона має базуватися. До цих *принципів* віднесено:

- принцип єдності діагностики та корекції (відображає цілісність надання реабілітаційних послуг; початок реабілітації має узгоджуватися з комплексним діагностичним обстеженням, на основі якого формулюється первинний висновок про рівень проблем особи та визначаються цілі та завдання реабілітаційної діяльності);
- принцип опори на провідну діяльність (передбачає, що реабілітація повинна відповідати провідній діяльності особи та відповідати її віковим характеристикам);
- принцип розвитку (базується на створенні кожній особі таких умов, у яких вона зможе максимально реалізувати усі свої можливості та здібності);
- принцип опори на позитивні та сильні сторони особистості (ґрунтується на тому, що кожна особа прагне до самовдосконалення, яке необхідно підсилити та адекватно змотивувати);
- принцип психологічної комфортності (передбачає створення в соціально-реабілітаційному процесі доброзичливої атмосфери).

У науковій літературі виокремлюють такі види реабілітації, як: медичну; фізичну; психологічну; соціальну; педагогічну; професійну. Найчастіше соціальні працівники реалізують соціальну реабілітацію. Констатуємо відсутність єдиного підходу до трактування наукової дефініції «*соціальна реабілітація*». Зокрема, у Законі України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» [3] відзначено, що соціальна реабілітація – вид соціальної роботи, спрямованої на відновлення основних соціальних функцій, психологічного, фізичного, морального здоров'я, соціального статусу сімей, дітей та молоді.

Наведемо деякі позиції науковців щодо сутності наукової дефініції «соціальна реабілітація». Так, І. Зверева, Л. Коваль та С. Хлеюнік наполягають на тому, що соціальна реабілітація – це окремий вид соціальної діяльності. У баченні А. Капської, Т. Лях та Є. Холостової соціальна реабілітація охоплює комплекс заходів. У напрацюваннях Р. Овчарової, Т. Поддубної соціальна реабілітація розглядається як процес, спрямований на відновлення.

Так, у підручнику З. Шевців наголошено на тому, що соціальна реабілітація «націлює на відновлення втрачених соціальних функцій і зв'язків із середовищем життєзабезпечення, самообслуговування» [12, 77]. Нам імпонує визначення, яке задекларовано у статті В. Николаєвої [6], а саме соціальна реабілітація розглядається як «комплекс заходів, спрямованих на відновлення порушених чи втрачених індивідом суспільних зв'язків та відносин унаслідок стану здоров'я зі стійкими розладами функцій організму; зміни соціального статусу» [6, 6].

У нашому баченні, мета соціальної реабілітації спрямована на відновлення, корекцію або компенсацію порушених фізичних, психічних чи соціальних функцій людини. Завдання реабілітації – допомогти клієнту активно жити в суспільстві. Якщо особистість потрапила, з тих чи інших причин, в складну життєву ситуацію, за якої обмежуються чи порушуються умови її життєдіяльності, вона потребує соціальної реабілітації. Соціальна реабілітація має здійснюватися з дотриманням таких принципів: етапність, диференційованість, послідовність, безперервність, доступність, безкоштовність (для певних категорій населення).

Поділяємо позицію науковців з приводу того, що соціальна реабілітація повинна: по-перше, проводитися кваліфікованими фахівцями, які володіють високим рівнем професіоналізму; по-друге, супроводжуватися застосуванням комплексу технологій; по-третє, це довготривалий та фінансово затратний процес, що передбачає координацію діяльності фахівців різного профілю (соціальних працівників, медиків, психологів, юристів, педагогів).

Основними засобами соціальної реабілітації називають освіту, працетерапію, мистецтво, культуру, фізкультуру та спорт. Відзначимо, що соціальна реабілітація засобами освіти досягається через соціально-побутову адаптацію та соціально-середовищну орієнтацію. У свою чергу працетерапія передбачає використання трудових процесів з лікувальною метою, а її головна мета полягає у корекції фізичного та психічного стану клієнтів за допомогою трудової діяльності, завдяки якій вони стають більш незалежними від сторонньої допомоги. Відзначимо, що реабілітаційними засобами, які забезпечують розвиток різноманітних життєво важливих навичок та підвищення рівня самооцінки формування активної життєвої позиції, є мистецтво та культура. Саме мистецтво і культура допомагає перебороти депресію, вселити впевненість у своїх силах. Активні та системні заняття фізичною культурою та спортом клієнтів реабілітаційних центрів можуть бути засобами поліпшення самопочуття, задоволення потреби у спілкуванні.

Зупинимося на характеристиці *клієнтів*, які потребують кваліфікованої реабілітаційної допомоги. Нині в нашій країні на кваліфіковану реабілітаційну діяльність фахівця соціальної сфери очікує значна кількість різноманітних категорій клієнтів. До тих клієнтів, які, в першу чергу, повинні отримати комплекс реабілітаційних заходів відносимо: інвалідів; тяжко хворих людей; осіб, які звільнилися з пенітенціарних структур; наркотично та

алкогольно залежних осіб; жертв сексуального та домашнього насилля; бездоглядних та безпритульних осіб; дітей сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування; людей літнього віку, які перебувають у закладах соціального захисту населення; осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах.

У процесі дослідження було встановлено, що доволі часто реабілітаційних послуг потребують такі категорії клієнтів, як: діти та дорослі з особливими потребами; особи з девіантною поведінкою; військовослужбовці, які брали участь у бойових діях.

Зокрема, як доводить Т. Єжова «основною умовою забезпечення інтеграції дітей з інвалідністю у соціумі, їх подальшого особистісного розвитку є комплексна соціальна реабілітація» [2, 187]. Науковець наголошує, що до цієї категорії клієнтів доцільно використовувати такі види реабілітаційної діяльності, як медичну, психолого-педагогічну, психологічну, професійну, трудову, фізкультурно-спортивну, фізичну та соціальну.

За даними С. Коляденко доволі ефективний аспект організації реабілітаційного процесу з наркозалежними особами є «використання методу трудотерапії, що складається з самообслуговування на побутовому рівні (праця в їдальнях, пральних кімнатах, прибирання приміщень і двору тощо); робота в теплицях і на городі; праця на виробництвах центру (виготовлення керамічних іграшок або столярних виробів) [4, 401].

Ми підтримуємо позицію науковців [8; 11] у тому, що нині теоретичні, а особливо практичні аспекти організації соціальної реабілітації військовослужбовців, які були учасниками бойових дій розкриті лише опосередковано. Потребують більш посиленої уваги практичні заходи реабілітаційної діяльності з цією категорією клієнтів у спеціальних реабілітаційних центрах. З метою виправлення ситуації, яка склалася нині об'єктивно через проведення антитерористичної операції виникла нагальна потреба в проведенні комплексної реабілітаційної діяльності з особовим складом ЗСУ, які приймали участь у бойових діях. Така реабілітаційна діяльність повинна охоплювати комплекс медичних, психологічних, педагогічних, професійних, юридичних заходів, що мають бути спрямовані на відновлення, чи компенсацію порушених або втрачених колишнім воїном, який повернувся до мирного життя, суспільних зв'язків. Проведення такої реабілітаційної діяльності передбачає відновлення стану здоров'я (фізичного, психологічного, морального). Як свідчить наш власний дослід роботи у військових госпіталях, нині колишні учасники військових дій, відчувають гостру потребу у професійній діяльності фахівців щодо практичної допомоги у підвищенні соціального статусу, і якомога легшого подолання соціальної дезадаптації.

На основі проведеного загальнотеоретичного аналізу окресленої проблематики з'ясовано, що реабілітація є одним із перспективних напрямків соціальної роботи, яка здійснюється шляхом цілеспрямованого застосування психолого-педагогічних засобів і прийомів, що спрямовані на відновлення активності клієнтів як суб'єктів життєдіяльності. Комплексна реабілітація дасть змогу не лише коригувати наявні відхилення, але й попередити появу вторинних порушень, зменшити ступінь соціальної дезадаптації клієнтів, досягнути максимально можливого рівня загальної соціалізації та допоможе активній інтеграції в українське суспільство.

Встановлено, що реабілітація здійснюється в різноманітних закладах (кризових центрах, центрах ранньої соціальної реабілітації, центрах соціально-психологічної реабілітації, спеціалізованих реабілітаційних центрах, військових госпіталях, притулках, лікувальних і спеціалізованих закладах) де працює мультидисциплінарна команда фахівців (соціальний педагог, логопед-дефектолог, психолог, реабілітолог, соціальний працівник, медичний фахівець). Ефективність реабілітації оцінюється на основі повного надання усього спектру реабілітаційних заходів (медичних, соціальних, психологічних, педагогічних, професійних). До розладів, які спричиняють необхідність реабілітації науковці відносять: інвалідність, захворювання на алкоголізм, наркозалежність, втрату соціального статусу, роботи, житла, близьких людей, скоєння злочинів.

Майбутній фахівець соціальної сфери має уміти активно сприяти досягненню поставлених цілей щодо організації та здійснення реабілітаційної діяльності з різними категоріями клієнтів. Головним його пріоритетом має бути уміле проведення реабілітаційної діяльності, яка допоможе клієнтам якомога швидше відновити втрачений потенціал. У міру розширення масштабів виникнення нових соціальних проблем, все більшої актуальності набуває потреба формування професійної компетентності майбутніх фахівців у здійсненні реабілітаційної діяльності. Перспективи подальших досліджень будуть спрямовані на вивчення теоретико-практичних механізмів організації та проведення реабілітаційної діяльності з тими військовослужбовцями, які були активними учасниками бойових дій. Потребує вивчення потенціал інноваційних технологій у реабілітації цієї категорії клієнтів у мирному житті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. проф. І.Д. Звереві. – [2-е вид.]. – Київ, Сімферополь: Універсам, 2013. – 536 с.
2. Єжова Т.Є. Соціальна реабілітація дітей з інвалідністю / Т.Є. Єжова // Соціальна педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.; за ред. О.В. Безпалько. – К.: Академвидав, 2013. – С. 187-197.
3. Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>. – Назва з екрану.
4. Коляденко С. Реабілітація та психосоціальна допомога наркозалежних осіб (соціологічний, соціальний та порівняльний аспекти) / С. Коляденко, О. Юрчук // Духовність як основа консолідації суспільства. – 1999. – Т. 16. – С. 400-405.
5. Міщик Л.І. Вступ до спеціальності «Соціальна педагогіка»: навч. посіб. / авт.-укл. Л.І. Міщик, О.П. Демченко; за заг. ред. Л.І. Міщик. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. – 328 с.
6. Николаєва В. Соціальна реабілітація як одна з перспективних технологій сучасності / В. Николаєва // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2007. – № 4. – С. 4-9.
7. Поліщук В.А. Теорія і методика професійної підготовки соціальних педагогів в умовах неперервної освіти: [моногр.] / Віра Аркадіївна Поліщук; ред. Н.Г. Ничкало. – Тернопіль: ТНПУ, 2006. – 424 с.

8. Психологія бою: діяльність командира підрозділу щодо підтримання морально-психологічного стану особового складу в ході бойових дій: навч.-метод. посіб. / А.М. Романишин, О.В. Бойко, Д.В. Богородицький [та ін.]. – Львів: НАСВ, 2015. – 322 с.
9. Соціальна робота: технологічний аспект / за ред. проф. А.Й. Капської. – К.: ДЦССМ, 2004. – 364 с.
10. Харченко С.Я. Педагогічна реабілітація соціально дезадаптованих підлітків / С.Я. Харченко // Педагогічна і психологічна науки в Україні. – 2012. – Т. 1: Загальна педагогіка та філософія освіти. – С. 257-269.
11. Цушко І. Реабілітація учасників АТО: перспективи та реалії / І. Цушко // Надзвичайна ситуація. – 2014. – № 9. – С. 30-31.
12. Шевців З.М. Соціально-педагогічна профілактика та реабілітація / З.М. Шевців // Основи соціально-педагогічної діяльності: навч. посіб. для студ. ВНЗ. – К.: ЦУЛ, 2012. – С. 73-84.
13. Шпак В.П. Реабілітаційна педагогіка: навч. посібник / В.П. Шпак. – Полтава: АСМІ, 2006. – 328 с.

REFERENCES

1. Entsyklopediya dlya fakhivtsiv sotsial'noyi sfery / za zah. red. prof. I.D. Zvyeryevoyi. – [2-e vyd.]. – Kyiv, Simferopol': Universam, 2013. – 536 s.
2. Yezhova T.Ye. Sotsial'na rehabilitatsiya ditey z invalidnistyu / T.Ye. Yezhova // Sotsial'na pedahohika: navch. posib. dlya stud. VNZ; za red. O.V. Bezpal'ko. – K.: Akademydav, 2013. – S. 187-197.
3. Zakon Ukrayiny «Pro sotsial'nu robotu z dit'my ta moloddyu» [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>. – Nazva z ekranu.
4. Kolyadenko S/ Reabilitatsiya ta psykhosotsial'na dopomoha narkozaleznykh osib (sotsiolohichnyy, sotsial'nyy ta porivnyal'nyy aspekty) / S. Kolyadenko, O. Yurchuk // Dukhovnist' yak osnova konsolidatsiyi suspil'stva. – 1999. – Т. 16. – S. 400-405.
5. Mishchuk L.I. Vstup do spetsial'nosti «Sotsial'na pedahohika»: navchal'nyy posibnyk / avt.-ukl. L.I. Mishchuk, O.P. Demchenko; za zah. red. L.I. Mishchuk. – K.: Vydavnychyy Dim «Slovo», 2013. – 328 s.
6. Nykolayeva V. Sotsial'na rehabilitatsiya yak odna z perspektyvnykh tekhnolohiy suchasnosti / V. Nykolayeva // Sotsial'na pedahohika: teoriya ta praktyka. – 2007. – № 4. – S. 4-9.
7. Polishchuk V.A. Teoriya i metodyka profesiynoyi pidgotovky sotsial'nykh pedahohiv v umovakh neperervnoyi osvity: [monohr.] / Vira Arkadiyivna Polishchuk; red. N.H. Nychkalo. – Ternopil': TNPU, 2006. – 424 s.
8. Psykholohiya boyu: diyal'nist' komandrya pidrozdilu shchodo pidtrymannya moral'no-psykholohichnoho stanu osobovoho skladu v khodi boyovykh diy: navch.-metod. posib. / A.M. Romanyshyn, O.V. Boyko, D.V. Bohorodys'kyi [ta in.]. – L'viv: NASV, 2015. – 322 s.
9. Sotsial'na robota: tekhnolohichnyy aspekt / za red. prof. A.Y. Kaps'koyi. – K.: DTSSM, 2004. – 364 s.
10. Kharchenko S.Ya. Pedahohichna rehabilitatsiya sotsial'no dezadaptovanykh pidlitkiv / S.Ya. Kharchenko // Pedahohichna i psykholohichna nauky v Ukrayini. – 2012. – Т. 1: Zahal'na pedahohika ta filosofiya osvity. – S. 257-269.
11. Tsushko I. Reabilitatsiya uchasnykiv ATO: perspektyvy ta realiyi / I. Tsushko // Nadzvychayna sytuatsiya. – 2014. – № 9. – S. 30-31.
12. Shevtsiv Z.M. Sotsial'no-pedahohichna profilaktyka ta rehabilitatsiya / Z.M. Shevtsiv // Osnovy sotsial'no-pedahohichnoyi diyal'nosti: navch. posib. dlya stud. vyshch. navch. zakl. – K.: TsUL, 2012. – S. 73-84.
13. Shpak V.P. Reabilitatsiyna pedahohika : navchal'nyy posibnyk / V.P. Shpak. – Poltava: ASMI, 2006. – 328 s.

Ю.Л. БРЫНДИКОВ. РЕАБИЛИТАЦИЯ КАК СФЕРА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ СОЦИАЛЬНОЙ СФЕРЫ

В статье сосредоточено внимание на целесообразности профессиональной подготовки будущих специалистов социальной сферы к реабилитационной деятельности во время обучения в высших учебных заведениях. Установлено, что реабилитация занимает весомую позицию среди спектра профессиональной деятельности будущих социальных работников. Проанализированы сущность реабилитационной деятельности и определены наиболее уязвимые категории клиентов, которые нуждаются в профессиональной реабилитации квалифицированных специалистов в специальных реабилитационных центрах. Обоснованы основополагающие принципы и подходы, на которых должна базироваться реабилитация.

Ключевые слова: реабилитация, профессиональная подготовка, будущие социальные работники, принципы и подходы реабилитации, клиенты.

Y.L. BRYNDIKOV. REHABILITATION AS THE SPHERE OF PROFESSIONAL ACTIVITY OF FUTURE SOCIAL SPHERE SPECIALISTS

It is focused in the article on the practicability of future social sphere specialists' professional training to rehabilitation activity during studying in higher educational institutions. It is stated that rehabilitation takes up a significant position among the complex of future social sphere specialists' professional activity. It is analyzed the gist of rehabilitation activity and it is defined the most vulnerable categories of clients who needs the professional rehabilitation of qualified specialists in special rehabilitation centers. It is explained the fundamental principles and approaches the rehabilitation must be based on.

Key words: rehabilitation, professional training, future social specialists, principles and approaches of rehabilitation, client.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. Ю.В. Пелех.

Одержано редакцією 07.06.2017 р.